

Mottagare
Regionstyrelsen

Remiss. Begäran om yttrande över ansökan om nätkoncession

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att redovisat förslag till yttrande inges till Energimarknadsinspektionen.

Sammanfattning

Gotlands Elnät AB ansöker hos Energimarknadsinspektionen om linjekoncession, enligt ellagen, för två nya 145 kV-högsämningsledningar mellan Näs och Hemse. Region Gotland har getts möjlighet att yttra sig över ansökan.

I remissen ställs kommunspecifika frågor och uppmaningar. De senare är att informera om den planerade ledning kan innebära risker för negativ påverkan på viktiga samhällsfunktioner, att granska ansökan för att se om elnätsföretaget i tillräcklig grad har kännedom om kommunala planer och lokala förutsättningar, till exempel kommunala naturreservat, kommunala vägar eller vattenskyddsområden och till sist att informera om kommunen ser att det kan behövas särskilda dispenser eller tillstånd utöver nätkoncessionen för den ansökt sträckningen: Regionstyrelsen har i ett tidigt skede yttrat sig positivt över planerad elnätsförstärkning på Gotland, förvaltningen ser inte att ledningen innebär risker för viktiga samhällsfunktioner för civilsamhället på Gotland. Enligt remissunderlaget har elnätsföretaget i tillräcklig grad kännedom om kommunala planer och lokala förutsättningar. Enligt några av de redovisade samrådsyttrandena i remissunderlaget och enligt MKB:n, blir biotopskydds- och artskyddsdispenser aktuella för delar av planerad sträckning och vissa anläggningsarbeten kan kräva tillstånd enligt kulturmiljölagen.

Kommunspecifika frågor:

- *Är ledningen förenlig med gällande detaljplaner och områdesbestämmelser?* Ledningen planeras inte gå genom områden med detaljplan. Enligt ett tidigt yttrande från Miljö och byggnämnden möter planerad sträckning inga planhinder.
- *Berör ledningen områden som tas upp i andra kommunala planer eller program (till exempel översiktprogram och naturvårdsplaner)?* Planerad sträckning berör inte kommunala naturreservat eller vägar. I omedelbar närhet till planerad ny station i Hemse finns vattenskyddsområdet i Hemse, vilket kräver uppmärksamhet. Planerad ledning bedöms förenlig med översiktsplanen.

- *Passerar ledningen nära skolor, förskolor eller annan liknande verksamhet?* Nej, den planerade ledningen rör inte fastigheter där kommunala verksamheter bedrivs.
- *Anser ni att de skyddsåtgärder som elnätsföretaget beskriver i ansökan är tillräckliga?*
Förutsatt att det villkoras i uppdrag till eventuella underentreprenörer, är bedömningen att de skyddsåtgärder som beskrivs i ansökans miljökonsekvensbeskrivning, MKB, blir tillräckliga, men frågan kan inte besvaras nu. Remissunderlaget är på en för övergripande nivå. Det framgår inte hur sökande avser att genomföra de åtgärder som föreslås i ansökans MKB och underliggande undersökningar, då det beslutas först i detaljprojekteringar. Bedömning och beskrivning i denna tjänsteskrivelse koncentreras därför på frågor om skyddsåtgärder.

Ärendebeskrivning

Gotlands Elnät AB ansöker hos Energimarknadsinspektionen om linjekoncession för två nya 145 kV-högsämningsledningar från en ny station Högby utanför Hemse till en ny station Skåls i anslutning till befintlig station på Näs.

Syftet med ansökan är att få en ökad överföringskapacitet, leveranskvalitet och förbättrad driftsäkerhet i elnätet. Enligt ansökan behöver elnätets överföringskapacitet öka för att klara det befintliga överföringsbehovet. Överföringskapaciteten behöver också öka för att klara av målsättningen om framtida utbyggnad av förnybar elproduktion i form av vind- och solkraft på södra Gotland.

Ledningarna kommer att sambyggas i en gemensam stolpkonstruktion hela sträckan. Syftet med sambyggnationen är att minimera markintrånget och att ta hänsyn till både natur- och kulturvärden i så stor utsträckning som möjligt. Enligt Region Gotlands översiktsplan ska befintliga ledningsgator användas i så stor utsträckning som möjligt vid förnyelse av Gotlands Elnät AB. Såväl Region Gotland som flera andra instanser förordade under samrådet markkabel för hela eller delar av sträckningen, men sökande anger luftledning främst som det kostnadseffektivaste valet.

Områdesbeskrivning

Det valda stråkalternativet, alternativ 1, det västligaste av de tre undersökta, med en justering, vid Storträsk och Aurträsk vid Mästermyr, efter det första samrådet, går i sydvästlig riktning från den nya stationen Högby nordväst om Hemse, genom ett landskap bestående av jordbruksmark och skog. Stråket passerar öster om byn Silte och fortsätter söderut till befintlig 70 kV-ledning. Därefter följer de planerade ledningarna den befintliga 70 kV-ledningen söderut till station Skåls vid befintlig station Näs. Sträckan är totalt ca 25 km. Den befintliga 70 kV-ledningen som de planerade ledningarna byggs parallellt med kommer att vara kvar efter att de nya ledningarna byggts. Ledningen kommer att uppföras som luftledning där både kompositstolpar och stålstolpar kommer användas längs olika delsträckor beroende vilken stolpe som anses mest lämplig avseende omgivningens förutsättningar.

Stråkalternativ 1 valdes av sökande efter samrådet, bland annat då det alternativet bedömdes medföra minst påverkan på skyddsvärda naturmiljöer och bostadsmiljöer samt att den till stor del följer en befintlig ledning. Detaljer såväl angående ersättningar för markintrång som exakt stolpval kommer att fastställas under detaljprojekteringen.

Koncessionskorridoren är en 50 meter bred korridor där all verksamhet är planerad att utföras med undantag av eventuella bygg- och transportvägar. I detta fall berör planerad ledning inte fastigheter där kommunala verksamheter bedrivs, inte heller kommunala naturreservat eller vägar, vilket kontrollerats mot Regionens kartor över vägnät respektive vattenskyddsområden och detaljplaner. I omedelbar närhet till planerad ny station i Hemse finns vattenskyddsområdet i Hemse, vilket kräver uppmärksamhet.

Koncessionskorridoren går inte genom detaljplanelagda områden och kommer inte att passera nära skolor, förskolor eller annan liknande verksamhet. Den går dock till stora delar i marker med höga natur- och kulturvärden. Ett flertal arter som har skydd enligt Artskyddsförordningen finns i området.

Förslag på skyddsåtgärder

Artskyddsutredningar med förslag på skyddsåtgärder finns bilagda till ansökan. Syftet med dessa är att ge underlag för bedömning av vilka arter där förbud bedöms kan utlösas enligt Artskyddsförordningen (ASF) och som kräver dispens. Livsmiljön för ett stort antal fågelarter i området berörs. Avverkningar kommer att ske under anläggningen av kraftledningen. I delar av området gäller det äldre träd som ger värdefulla boplatser, skydd och matdepåer för fågellivet. De skyddsåtgärder som föreslås är att undvika avverkning och buskröjning under häckningstid, spara hålträd, lämna högstubbar och lägga upp värdefulla trädstammar som faunadepåer. Med dessa åtgärder, enligt artskyddsutredningen, bedöms verksamheten inte påverka status för berörda arter. Vidare föreslås att allt arbete som kan innebära markskador i de delar av området som har förekomst av svartfläckig blåvinge förläggs till tid på året då marken bär. Dessa skyddsåtgärder gäller även för att skydda kärllväxter. Ingen körning med tunga fordon utanför koncessionskorridoren. Allt arbete i de delar med förekomst av habitat för arten som kan innebära markskador förläggs så långt möjligt till tid på året utanför artens växtperiod och endast när marken bär. Men, det framgår det inte av remitterat material exakt hur, var och när dessa åtgärder vidtas av sökande. Det finns bara hänvisningar till kommande detaljprojekteringar.

Berörd lagstiftning

Bestämmelserna som ligger till grund för prövningen finns i ellagen och i miljöbalken. Ansökan gäller elnätkoncession för linje, s k linjekoncession, enligt ellagen (1997:857). I prövningen inför beviljande av nätkoncession för linje ska 2-4 kap. och 5 kap. 3-5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas. Vidare ska frågan om huruvida byggandet eller användandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras genom förfarande enligt 6 kap. miljöbalken

(1998:808). Lokaliseringsfrågan utreds utifrån bestämmelserna i 2 kap. miljöbalken.

Kulturmiljölag (1988:950) för bevarandet av bland annat fornlämningar och skyddsvärd bebyggelse, rör delar av området för den nya ledningen.

EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) och fågeldirektiv (2009/147/EG), implementerade i svensk lag genom 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).

Bedömning

Förvaltningens samlade bedömning är att ledningen bör tillstyrkas förutsatt att de hänsynsåtgärder som föreslås genomförs. Men, i underlaget saknas en tydlig koppling mellan förslagen på skyddsåtgärder och sökandes åtagande att genomföra dessa. I samrådet skrev dåvarande samhällsbyggnadsförvaltningen *"De föreslagna sträckningarna påverkar inte några pågående detaljplaner eller utpekade utvecklingsområden enligt gällande översiktsplan respektive samrådsförslag till översiktsplan 2040."* Om alternativ 1, det nu valda, angavs att det *"ligger i närmast anslutning till de områden som översiktsplanen pekar ut för vindkraft och energiproduktion, vilket eventuellt skulle kunna ge synergieffekter. Ungefär halva sträckan kräver ny ledningsdragning, vilket innebär att det påverkar ett "orört" landskap. Den del som är tänkt att löpa genom riksintresseområdet Hablingbo och Silte, riskerar att påtagligt skada riksintresset."*

Regionstyrelseförvaltningen konstaterar att enligt kulturmiljöutredningen och den miljökonsekvensbeskrivning, MKB, som bilagts ansökan, *"har området analyserats utifrån visuell påverkan där bedömningen är att det inte innebär någon påtaglig skada på riksintresset om man använder sig av en lägre variant av stolpar"* och att ledningspassagen längs sockengränsen mellan Silte och Hablingbo *"berör i ringa grad den dåtida bebyggda miljön och löper till stor del genom utmarken mellan bygderna"*. Det, och övriga föreslagna skyddsåtgärder, kan motivera att förslaget tillåts, under förutsättning att sökande verkligen gör anpassningar i utformningen av ledningen och att såväl sökande som underentreprenörer tydligt måste åta sig de hänsynsåtgärder som föreslås i de underliggande artskydds och kulturmiljöutredningarna och i ansökans MKB.

I samrådet förordade Region Gotland att nära bostäder ska magnetfält få vara högst 0,2 mikrottesla, μT . Men sökande hänvisar till att det saknas vetenskapliga belägg för gränsvärden och att branschstandard för magnetfält nära bostäder är 0,4 μT . Vidare anges att ingen bostad längs det förordade stråkalternativet kommer att exponeras för magnetfält över 0,4 μT från de nya ledningarna.

Förutsatt att de villkoras i uppdrag till eventuella underentreprenörer, bedömer Region Gotland ändå de skyddsåtgärder för natur- och kulturmiljöer som elnätsföretaget beskriver i ansökans MKB som tillräckliga. Vidare framgår inte något behov av särskilda dispenser eller tillstånd utöver nätkoncessionen för den ansökta sträckningen utöver att tillstånd enligt kulturmiljölagen kommer att behövas på vissa håll och, enligt MKB:n, blir biotopskydds- och artskyddsdispenser aktuella för delar av sträckningen. Med de i MKB:n,

artskyddsutredningar och kulturmiljöutredningen föreslagna anpassningarna av lokalisering såväl som skydds- och hänsynsåtgärder bedöms ledningen, trots en viss påverkan kunna tillåtas.

Region Gotland gör vidare bedömningen att underlaget i remissen är på en för övergripande nivå för att exakt visa vilka åtgärder som sökande åtar sig att göra på varje plats. Bland annat anges preliminära stolpval för olika delsträckor. Det framgår dock inte vilka sträckor som ska ha vilka stolpar. Därav går det inte att bedöma om skyddsåtgärderna sammantaget blir tillräckliga.

Beslutsunderlag

Remiss. Energimarknadsinspektionen, inkom 3 december 2025, med bilagor
Yttrande MBN 2025/1569, 24 september 2025
Synpunkter gällande samråd inför områdeskoncession, MBNV-2023-342, 31 mars 2023
Regionstyrelsens yttrande, RS 2023/261, från 22 februari 2023
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 19 december 2025

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Energimarknadsinspektionen